ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժամ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ
Դասրս ընդունած յօդուածոց հանրու ծախք [illegible] խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի՝ Պ. [illegible] Ղալաթիա Սանտըքճըլար [illegible] թիւ 198, Նորա խան, Մասիսի գրասենեակը։
Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Ընդունուած նամակ, յօդուած, են [illegible] չեն դարձուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առտու հասած հեռագիրը

Պետերսպուրկ 13 սեպտ.

Ռուսական լրագիրք Ֆրիէտրիխսրուհէի մէջ գերմանաց իշխանին և Պարոն Ֆոն Հայմէրլէի միջև եղած կարգադրութիւնները Ռուսիոյ դէմ թշնամական կը նկատեն, և Գերմանիոյ բարեկամութեանց չարունակ ապէնալուն վրայ ուշադրութիւն կը հրաւիրեն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջին Նախարար Բարձր. Սայիտ փաշան, կիրակի օրն Համիտիէ Բ. Դուռն երթալէ և Նախարարաց խորհրդին նախագահելէ յետոյ, Արտաքին գործոց խորհրդական Ցառեան Յարութիւն պէյը կոչելով երկար տեսակցութիւն մ'ըրաւ Ն. Վսեմութեան հետ։

—

Երէկ Բարձր. Սայիտ փաշայի նախագահութեան ներքև Նախարարաց արտաքոյ կարգի խորհուրդ մը գումարեցաւ, և Վաքըթ կ'իմանայ թէ որոշուեր է նոր ծանուցագիր մ'ալ զրկել տէրութեանց։

—

Վաքըթ լրագիրն երէկ իրիկուն յաւելուած մը հրատարակելով յայտարարեց թէ Վէլի Բիզա փաշային Ալպանիացւոց վրայ յարձակելով անոնցմէ 60 հոգի սպաննուելուն լուրը չէ ստուգուած, և հետևաբար, անհիմն է։

—

Կայսերական Իզզէտին շոգենաւը գործեալ մայրաքաղաքիս նաւահանգստէն ճամբայ ելաւ ծածուկ հրամաններով և չգիտցուիր թէ ո՛ր կողմ կ'երթայ։

—

Սամսոնի կառավարական պաշտօնատարներէն բազմակացեալ պատուիրակութիւն մը Կ. Պոլիս եկաւ Աստոնիէս փաշայի վարչութիւնը պաշտպանելու համար, կ'ըսուի թէ Ն. Վսեմութիւնն ալ քանի մ'օրէն Կ. Պոլիս պիտի գայ։

—

Պայազիտի հրապարակին վրայ երէկ նորէն մեծ քանակութեամբ թղթադրամ այրեցաւ։

—

Հայաստանի բարենորոգմանց նկատմամբ տէրութեանց երկրորդ ծանուցագրին պարունակութեան վրայ Վաքըթ լրագիրն իր այս առաւօտ Ներքին լուրերուն սկիզբն հետևեալ տեղեկութիւնները կու տայ.

«Առնուած տեղեկութեանց նայելով, այս նոր ծանուցագրին մէջ «տէրութիւնք Բ. Դրան տուած «պատասխանին մէն մի կէտերուն «վրայ առանձին դիտողութիւններ «ըրած են։ Կ'ըսուի թէ բնակչաց «թուոյն նկատմամբ Բ. Դրան տըւած տեղեկութեանց դէմ դիտողական առարկութիւններ ըրած «են։»

Նոյն նիւթին վրայ երէկուան Ֆար տիւ Պոսֆորի մէջ ալ հետևեալ տեղեկութիւնը կը կարդամք «Հայկական խնդիր» վերնագրով,

«Մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպանին առաջին թարգման Պ. Թէսթա շաբաթ օրն Ապէտին փաշային յանձնեց դեսպանաց հաւաքական ծանուցագիրն, որ Հայկական խնդրոյն նկատմամբ Դրան յուլիս 5 թուով ծանուցագրին կը պատասխանէր։

«Այս ծանուցագիրը կը հերքէ Դրան փաստերն և չընդունիր այն խօսքը թէ Դուռը քրիստոնեայ ժողովրդները Քրդաց և Չէրքէզաց հարստահարութիւններէն պաշտպանելու նպատակաւ բարենորոգումներ մտցուցեր է Հայաստանի մէջ։ Դեսպանաց ծանուցագիրն ի նկատ կ'առնու Դրան այն յայտարարութիւնը թէ բարենորոգումներն համայն Ասիոյ վրայ պիտի տարածէ. սակայն ամենայնիւ կ'ըսէ թէ այդ դիտաւորութիւնը չկրնար իբր գործադրութիւն նկատուիլ Պէրլինի դաշնադրութեան 61րդ յօդուածին տրամադրութեանց, որք յատկապէս Հայաստանի կը վերաբերին։

«Այն տրամադրութեանց նպատակն է քրիստոնեաները պաշտպանել Քրդաց և Չէրքէզաց ապստամբութիւններուն դէմ, և երկրին հարստութեան աղբիւրներն աճեցնելու յարմար բարենորոգումներ մտցնել։ Այս բարենորոգմունք պէտք է հիմնեալ լինին քաղաքային և կրօնական հաւասարութեան և վարչական ապակեդրոնացման վրայ։ Այս կէտին տեսակէտով Դրան ներկայած ծրագիրը չունիր քննութեան, ոստիկանական բարենորոգմանց իրապէս գործադրութեան համար ոչ և է միջոց մը ցոյց չտար։ Ծանուցագիրը կէտ առ կէտ կը հերքէ Ապէտին փաշայի շինած և տէրութեանց հաղորդած վարչական բաժանման ծրագիրն, և կը հաստատէ թէ երևելի մասին ալ յիշեալ ծրագիրն անկատար է։ Արդարև Դուռը կ'ընդունի Եւրոպական յանձնաժողովին շինած նմանական ծրագիրը, բայց զանց կընէ ձեռք առնել այն գործնական միջոցները զոր յիշեալ յանձնաժողովը ցոյց տուած է նմանական բարենորոգմանց գործադրութեան համար։

«Հաւաքական ծանուցագրին յետոյ Դրան ծանուցագրին այն պարբերութեան անցնելով, ուր ըսուած է թէ Հայաստանի մէջ քրիստոնեայք հարիւրին 17 են, այս թուոյն ճշդութիւնը կը մերժէ, և խորհուրդ կու տայ Դրան որ նոր մարդահամար մ'ընէ, առանց սակայն բարենորոգմանց գործադրութեան նորէն յապաղելուն պատրուակ մը լինելու այդ գործողութիւնն, որ բնաւ յարաբերութիւն չունի բարենորոգմանց գործադրութեան հետ։

«Վերջապէս, ծանուցագիրը կը խնդրէ դատարանաց և ոստիկան զինուորութեան վերակազմութիւնը, պաշտօնատարաց և գլխաւորապէս կուսակալաց երկար ժամանակ անփոփոխութիւնն, ելմտական բարենորոգմունք, Քրդաց և Չէրքէզաց կեղեքումներուն դէմ քրիստոնէից աւելի ազդուապէս պաշտպանութիւնն, և յաւագոյն կազմակերպութիւնն մը յատուկ դալիք տեղական բարւոքմունք։

«Ծանուցագիրը կ'աւարտի յիշեցնելով թէ Պէրլինի դաշնագրին 61 յօդուածին համեմատ, այս ամեն բարենորոգմունք մեծ տէրութեանց հսկողութեան ներքև պիտի գործադրին։»

—

Գոհութեամբ կը տեսնեմք որ փոքր-Ասիոյ Հայաբնակ քաղաքաց մէջ բողոքէ և մետաքսէ բեհեզներ չինելու արուեստը ժամանակէ մը իվեր պիտոյից ծառայելու ջանքեր կը լինին մեր ազգայնոց կողմէ։

Կեսարիոյ մէջ գոյացած հին չափ գործարաններն սկսած են Եւրոպայէն եկած զգեստու քամիրերուն հետ մցել, գեղեցիկ և գինոցական բանեոտ սիւցուներ, սէթրիցուներ եւ գործելով դիւր բուրդէ և գինն ալ համեմատաբար չատ աժան, այնպէս որ 70—75 դրուշով լաւ բանիթոյն մը կրնայ չինուիլ, և համեմատաբար։

Այսպիսի արհեստական ձեռնարկութիւնք քաջալերութեան արժանի են, մանաւանդ երբոր այսպէս ծախու լինայութեան ալ առաջ են մեզ. Թողումք որ ձեռնարկուք և գործողք մեծաւ մասամբ Հայազգի լինելով, առաւել համակրութեամբ պէտք է քաջալերուին, յօրինակ այլոց Հայ արհեստաւորաց, որք կրնան իրենց արհեստը կատարելագործելու յորդորուիլ, երբ իրենց նմաններուն այս օրինակ յաջողութիւնն ու յառաջդիմութիւնը տեսնեն։

—

Այսօրուան Թէրճիմանը Հաքիգաթի մէջ ցաւելով կը կարդամք Ռուսահայու մը հետևեալ նամակը, զոր արժան իսկ չեմք համարիր թարգմանութեան. —

«Աղ . . . խմբագիր Թէրճիմանը Հաքիգաթ լրագրոյ.

«Զօրաւոր պէտու եալանձը տոլմուշ պաղէթմարդա ճէ՛նգ վիրմէք խմէր խմիր. Փագաթ փաղթըլը թահթա պաշալը պուլուսըդըմամն, թէնէգզիւլ իմմէղ խմիր. պիլէրէք եալան սէօյլէնէն Թիւրքլէր. Փագաթ սօն նիւսխէնիզտէ արթըգ օ՛ դաստար եալան սօյան իլէ տօլսուրմուշ ընդուղ քի, մէճպուր օլտում չու իչի սանըր մէքթուպու սիզէ եազմայա. Ըօ՛դ քի եալանլարա ճէվապ. էյան Թիւրք միլլէթին պախտսըզ աղաթմաճըլարըն չիմտիյէ դատար թութմադլարը չարքըդ եօլա պիր նասիհաթ վիրմէք վէ տայըրմադ քի, պու կիտիշէ, պու սօֆուլուգունուզլա, քէնտինիզէ պիր չէյիգ կիպի էհէմ միյէթ վէրիյօրսընըզ, նէ՛ դատար դաբար օլաու սիզէ. Նէյէ՛ր զայալ իթմինիզ, վէ տահա նէյէ՛ր զայալ իտէճէքսինիզ . . .

«Բուսիա չիմտիյէ դատար նէ՛ սէֆէյ թուլմու վէ իյանը հարպ իթթի. պիր սէֆէյ օլա իտի, տէյի՛լ մի քի իսպահանթ իթմէզլինիզ իտի. պու սէֆէյ օլմասա իտի, նա՛սըլ քէնտի միլլէթլէրինա իտէպիլիր իտի. 56 տա Ինկիլիզ, Ֆրանսըզ, Իթալիա, դանըրընը քի՛մ իչին տէօքթիւլէր. քիմի՛ իչին 4-500 միլիոն լիրա սարֆ իթթիլէր, վէ պուհնա դարշը սիզտէն իմթէսինքէրի նէ՛ իտի. «Իսիփթիյաճըրըմ միւտաֆաա, վէ պուհնատան սօնրա Բուսիայա սէֆէյլիյէթ վիրմէմէք իչին, միւմքիւն օլտուղու դատար ըսլահ իթ. Պու սիզէ հայաթ վիրիմի նասիհաթտա դարշը իլիքլի սէնէտինին իչինտէ նէ՛ եազըընըզ. տէյի՛լ մի քի էվվէլքինտէն պէշ պէթէր. Բումանիա, Սըրպիա, Բում, Գարատաղ, Կիրիտ, Պուլղար, Սամօս, պուհնլար նի՛չին իսթիգլալիյէթ էյնէ իլմէք իչին սիլահա սարըլտըլար. Պիր 80-100 սէնէ էվվէլքի Օսմանլը խարիթասընը էօնիւնիւզէ ալըն տա դայըլ իթթիգինիզ եէրլէրի էօյլէն տէ աղլայըն. Փագաթ քի՛մ սէօյլէյօրում. Թիւրք միլլէթինին է փաթմասըն տաղըլաս եօգ . . .

«Ցօդար իչին փաթմա հա օլմաց հա օլմաց. Ցինտատա 200 միլիօն Մուհամմէտան վար, պունլարը իչինտէ դա՛չ պիր քիչի չըգ մագըլը տաղըլըր. Իմահ դարա դարա էն սօնրա պիր միլլէթ դալտը, օ տա Էրմէնի միլլէթի, օնուն տա զըյմէթինի պիլմէյօրսունուզ. պու միլլէթին Օսմանլը տէվլէթինէ 500 սէնէտէն պէրու իթաաթի սատըգանէլիք, իթթիքի խըզմէթլէր, էյէր Թիւրք միլլէթի ունութուրսա, հէք նանքէօր տիր. Նէ՛ հաճէթ տիւքէնի. Դադէթա տա պիր միլլէթին դըսըմը սըլը, օ դաղէթաճը քի վարտըր, դանըլը, դալթըլ, Բենտրիվաղըն էն էսնաֆը, եազանի Թիւրքա մըլէթինի թէհաքիւմ խաքիրդ. վէ Էրմէնի միլլէթինիւն չօգ կէօնիւլլէրտէ չըզըքլըյա, նէ՛ ամմալար օնու օղլուղըպուլըսուն։ Օխյ քէնտինիզի պիլմէյօրսընըզ։ . . Հէր նէ վաղըթ քի սոֆուլուգ իթթինիզ վէ Թիւրքլէրի թահրիք իթթինիզ, սիզ զուլմ իթթինիզ։ Կէչէն կիւնլէրի խաթըրլայըն։ Ցէմիչլինիզ քի Թիւրքա պիր միլէօն խիչ. Նա՛սըլ օլապիլիր քի Էրմէնի թօփրաղընըն ասլըյ պաթ. 3,000 սէնէ պաշընտըպըրը իմմիչ պու վաղըլ միլէթ, պիզիմ Էրմէնի միլլէթինատէն չօք օլուր, (° °). պիր պուչուգ միլեօնա չըգմազ. պիլմիշ օլ քի եարըմ միլիօնու տա դօրդուլարընտան Միւսլիման օլմուշլար։

«Ինչպէս միլլէթ քէնտի իսթիդլալիյէթինի էյլէ իթթիքի կիւնտէն պաշլայըր քէնտի աղըլ փիլիսէֆլէրինին դուծաղընա սիւչէճէքլէր (Ֆիլոզոֆլէր), վէ պատը պիր միլիօնու, եօգ. քի ինմիրդամ ալմաղ, հաչմ, քէնտի մէքթէպլէրիմիզ թէրպիյէ խալըլ աթէմ սըրասընա կէչիրէճէքտիր։ Ցագըմ Թութալըմ քի պու փաշլը միլլէթ թէմալլըն դաստը օրասըն. իմահ քի՛մ թէքլիֆ րիր սէնին կիպի էլլի Թիւրք դաղէթաճըյը Միսմի կօչէնէ, Սմանլը Ինկիլիզ էլչիսինէ. Հաքեզա, քի՛մ թէքլիֆ էթ Բիւսիա պիր Էրմէնի քէօյլիւյէ, թէմէքիմ էյլէր։

«Իմահ էյէր միլլէթինի սէյեր իսէն, հեկմլինին էփլէյ սէն պաշ Շարգի Բումէլի կիպի պիր օթօնօմի թէ պիզէ վիրիլմէք իչին չալըշըմալա. եօղսա էլլօֆա եապաճաղ. սիզէ իշ պիրսալ մագսաթ. արթըղ էմբաֆ ուրմաղ խմաալա արամայըն. Հէմսի սիզէ եինէ չէվիրմիչ ակսի։ Եօդ Էյէր Ըլլօրա տա եարմամա, իճտիրէփ քէօսքիւրբին մէջ պիր աթի սէնէնին մասլէ իլիմսաթ ակու. Թիւրքիլէրին Գառաաէնիզտէ Բուսիա սանայելը. վէ սու մէքթուպում պունէն պաղէթատա պաս, էյէր պուլշաթ թէրիլէ իսէն. չիմտիլէր սու դատար իւչինտի միքթուպումու Թիֆլիսպէն սալամլար։»

Դանիէլ Պօղոսարեք

Թէրճիմանը Հաքիգաթ կը խոստանայ պատասխանել այս անճոռնի նամակին, և առ այժմ կը դիտէ որ, այն Հայուն նամակէն դատելով, Բուրդաց կատարելապէս իրաւունք ունին յուզուիլ «Հայաստանի բարենորոգումներէն։»

Մեզ փառք եմք որ ամեն ողջամիտ Հայ պիտի պարսաւէ յիշեալ Ռուսահայուն նամակը,— որին և պարունակութիւնը միանգամայն Այսպիսի կոչտ թշնամանքներով և անտեղի խօսքերով չէ որ վէճէն սակ եղող փափուկ խնդիրը կրնայ քննուիլ։ Մեզ կ'ապէ գառապարտած լինի Թէրճիմանը Հաքիգաթի յօդուածները, զի կէրք միայն կը բորբոքեն, և պարզամիտ խոյսոց մոլեռանդութիւնը դըրդըուելու կը ծառայեն։ Թէև ցաւալի է որ Թուրք լրագիրն իր կոչտ յարձակմանց չնորհիւ կոչտ պատասխան մ'առաջած է, բայց և այնպէս Հայու մը համար բարօրելի (?) անփոյթել էր Թէրճիմանը Հաքիգաթի ընթացքին հետևիլ, և գըրել պատախ թշնամանալից նամակ մը, որ բնաւ օգուտ չունենար և ոչինչ հաստատելէ զատ, թերևս մեկնողի ձախող արդիւնքը պիտի արտադրեն, այն է՝ առաւել ևս գրգռել Թուրք լրագրին ընթերցողաց կարծիքը, սուտ դատափորներ առաջ Հայոց օրինաւոր պահանջմանց վըրայ, և ընդհանրապէս Թուրք ազգին զգացումը փոխարար վիրաւորելով։

—

Դէտումեան եղէն եղեն է.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեծանոլ լրագրին իր երեկուան թուով կը ծանուցանէ թէ Ամեն. Ներսէս Սրբազան մօրալ օրը Թօփգափիյ Անգղիական դեսպանատան երթալով այցելութիւն տուեր է Փ. Կոչէնի ։ Խնդրելով Ն. Վսեմութենէն որ Հայ ազգին խոր բերի երախտագիտութիւնն յայտնէ Վեհ. Թագուհւոյն՝ այն նուիրագործման համար զոր Ն. Վեհափառութիւնն իւր ճառին մէջ տուած է Հայկական խնդրոյն գրաութեան։ Անգղիոյ դեսպանն յայտ լաւ ընդունելութիւն ըրեր է Ս. Պատրիարքին, և խոստացեր է նմա իւր վեհապետին հաղորդել Ն. Սրբազնութեան արտայայտած զգացումները։

—

Ազգ. Պատրիարքարանէն հեռագրեցաւ առ Գեր. Վահան վարդապետ Առաջնորդն Եւդոկիոյ, որ Մարզուանի մտաբաժիններէն Յակոբ և Մուշեղ վարդապետաց միջև ծագած անհամաձայնութեան խնդիրը քննէ և տեղեկագրէ։

—

Կեսարիոյ դաւառէն Յակոբ վարդապետ Տիրացեքիր Առաջնորդական Տեղապահ կարգուած լինելով, այն ընտրութիւնն հեռագրաւ հաղորդուեցաւ իրեն, որպէս զի երթայ իւր պաշտօնատեղին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Մարզոյ անխոնջ դործաւորներէն մին, Բ. էֆէնտին, որ անծանօթ չէ Մասիսի ընթերցողաց, իրիկուններն իւր տան մէջ, ի Գում-Գափու, ամեն կարգութեան տէր անհատից համար կարգ մը դասեր սկսած է։ Գըլխաւորապէս կ'աւանդէ Գաղղիերէն և Թուրքերէն լեզուներ, (թարգմանութիւն, խօսակցութիւն, չարադրութիւն) և դրագիտութիւն, հաշիւ, առևտրական թղթակցութիւն, տեղագրական պատմութիւն և աշխարհագրութիւն։ Նաև, Հայերէն, Անգղիերէն, Գաղղիերէն և Թուրքերէն լեզուներէ իրարու թարգմանութիւններ կ'ընէ բերանացի և գրաւոր, և այդ իւրաքանչիւր ամեն տեսակ և ամեն ձեւ գրութիւն կը խմբագրէ, և կ'աւագյանձնէ խմբագրել։ Լրագրոյս Տնօրէնութիւնը կրնայ ապահովել թէ դիմողք յոյժ գոհ պիտի լինին յաճախորդի։ Աւելի տեղեկութիւններ կրնան առնել Մասիսի Խմբագրատունէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կիրակի առաւր Նախարարական փոփոխութիւնն արդէն յայտնի է ։ Բարձր. Սայիտ փաշան երկրորդ անգամ առաջին Նախարար անուանեցաւ ։ Կայսերական խաթթը Սայիտ փաշայի կը յանձնէ առկախ մնացեալ խնդրոց արագ կարգադրութիւնն ։

Ինչպէս յայտնի է, այս խնդիրները են Գարատաղի և Յունաստանի սահմանաց ուղղութիւնն ։ Առաջնոյն համար տէրութիւնք Նաւային ցոյց մը պատրաստած են ։ Բոլոր դոյքէն քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ 14 նաւ հոն պատրաստ են, և Գաղղիոյ նաւախմբին դառնալը կ'սպասեն, յորմէ յետոյ Անգղիայի Սէյմուր ծովակալին նախագահութեան ներքեւ զինուորական խորհուրդ մը պիտի լինի՝ Ալպանիոյ ջուրերուն մէջ պէտք եղած գործողութեանց վրայ ։

Եթէ Տուլցինեոյի նուաճանց խնդիրը յանձնուի, ինչպէս արդէն ըսած եմք, Նաւային ցոյցի պէտք չը մնար. սակայն դժուարութիւնն անոր վրայ է, և չկարծուիր որ Ալպանիացիք թողուն այն գիրքն ։

Եւրոպական թերթեր կը ծանուցանեն թէ Բ. Դուռն իւր բոլոր հնարքն ու ճարտարութիւնն ի գործ դրաւ տէրութեանց կամ գոնէ դեսպանաց մի քանիին համաձայնութենէ անջատելու համար, այսու ամենայնիւ կ'երեւի որ տէրութիւնք դո՛նէ առ երեւոյթս համախորհք են ։ Անգղիական Նախարարք խորհրդարանին մէջ մինչեւ անգամ "դաշնակցութիւն" անունը տուին, բայց չբացատրեցին թէ արդեօք անոնց մէջ պայմանադրութիւն մը կա՞յ ։ Կարելի է սակայն որ այսպիսի ծանր գործողութիւնք, որ անոնք պատերազմ իսկ կը նշմարեն, առանց գրաւոր պայմանաց և համաձայնութեան չլինին ։ Կ'ըսուէր թէ Նաւային ցոյցէն առաջ տէրութիւնք Բ. Դրան վերջնագիր մը պիտի ներկայեն, բայց մինչեւ ցարդ ներկայացուած չէ ։ Դեսպանաց Բ. Դրան տուած գրութեանց մէջ երբէք յիշուած չէ թէ Նաւային ցոյց մը պիտի լինի, այլ միայն օգոստոս 13 ի հաւաքական ծանուցագրին մէջ տէրութիւնք կ'ըսեն թէ՞ պիտի հըրաւիրեն զԲ. Դուռն, որպէս զի մասնակցի այն միջոցներուն՝ որք ձեռք պիտի առնուին Տուլցինեոյի նուաճանդեան, եթէ պէտք լինի, բանի կերպիւ Գարատաղի իշխանին տալու համար ։ Այս հրաւէրը կ'ենթադրէր թէ Բ. Դուռն եւս առաջարկութիւն պիտի ընդունի, դուցէ վերջնագրի ձեւով Նաւային ցոյցին մասնակցելու. բայց անտարակոյս է որ Օսմ. կառավարութիւնը չպիտի կրնայ ընդունիլ զայն և Ալպանիացւոց դէմ զէնք գործածել ։

Տէրութեանց համաձայնութիւնը դո՛նէ առ երեւոյթս ամեն խնդրոց վրայ կը տարածի ։ Պ. Նովիքոֆի առաջարկութեամբ հաւաքական ծանուցագիր մ'ստորագրուելու վրայ է, դնդապետ Քիւմէրանի Մարդաստան Վէլի կամ Ցէլի Մէհմէտի դէմ տրուած դատավճռոյն գործադրութիւնը պահանջելու համար ։ Զարմանալի է որ Ռուսական դեսպանատան զինուորական կցորդն սպաննողին պատիժը գործադրելու համար տէրութեանց կողմէ հաւաքական ծանուցագիր պէտք կը լինի ։ Ժամանակ մը տէրութիւնք կրնային աւելի գիտութեամբ և առանց այսչափ համաձայնութեան իրենց պահանջներն առաջ տանիլ. բայց այն ատեն Եւրոպա նիւթապէս Թուրքիոյ բարեկամ էր, և տարին մէկ երկու անգամ միլիոններով փոխառութիւն կ'ընէր ։ Այժմ յարաբերութիւններն աւելի ցրտացած են, Եւրոպա իւր փարկը բարձած է և ընդհանուրն պահանջումներն աւելցուցած, զորս Բ. Դուռն առանց հասուն քննութեան գիտութեամբ չընդունիր ։ Հաւաքական ծանուցագրերը նորաձեւութիւն մ'եղան, և քանի չտացուն, կարծես թէ ա՛յնչափ իրենց ոյժն ու ազդեցութիւնը նուազեցաւ ։

Գերմանական դեսպանատան առաջին թարգմանն Հայաստանի բարենորոգմանց համար Բ. Դրան վերջին պատասխանին դէմ դեսպանաց և նոցա տէրութեանց ծրագիրը Բ. Դրան ներկայեց ։ Արդէն Պէրլինի դաշնագրին 23 րդ յօդուածին համեմատ Կ. Պոլիս գումարուած միջազգային յանձնախումբն Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառաց համար կազմական կանոնագրի ընդարձակ և մանրամասն ծրագիր մը պատրաստած է ։ Միջազգային յանձնախմբին ստորագրի անդամք իրենց տէրութեանց ներկայած տեղեկագրին վերջաւորին մէջ կը յայտարարեն թէ մինչեւ հիմայ Թուրքիոյ մէջ լաւ օրէնքներ պակասած չեն, այլ անոնց գործադրութիւնն. և տէրութեանց պաշտպանութեան կը յանձնարարեն իրենց խմբագրած նոր ծրագիրը ։ Բայց Եւրոպա ի՞նչպէ՞ս պիտի ապահովէ այդ ծրագրոյ գործադրութիւնն ։ Այս խնդիրը ամէնէն լուծման կարօտ է ։ Եւրոպական Թուրքիոյ համար պատրաստուած ծրագիրը տեղական պէտքերէ համեմատ բարեփոխուելով կրնայ նաեւ գործադրիլ Փոքր-Ասիոյ մէջ ։

Եւրոպական լրագրաց և Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ եղած յայտարարութեանց մէջ Հայաստանի համար հարկ տեսնուած մի տեղական պէտքն է Քրիստոնեայ կառավարիչներ. թէպէտ և կարելի չէ ըսել թէ յստակէմ և շահախնդիր կամ եռական Քրիստոնեայ պաշտօնատար մը՝ մի միայն Քրիստոնեայ լինելուն համար՝ լաւագոյն է քան լուսամիտ և բարեբարոյ իսլամ պաշտօնատար մը, այսու ամենայնիւ, այնչափ ժամանակներէ 'ի վեր Փոքր-Ասիոյ մէջ գործածուած պաշտօնատարք մեծ խնամով ընտրուած չէին, և անոնց մէջ կուսակալներ կը գտնուէին, որք կարդալ և գրել անգամ չէին գիտեր ։ Այսպիսիները ժամանակին քերմանքը չհաւնելով պատճառ եղան երկրին անկման ։ Կրնայ ուրեմն գոնէ փորձի համար Քրիստոնեայ պաշտօնատար մ'անուանել, ընտրութիւնն ամենայն խնամօք կատարելով, որպէս զի իւր նախորդը փնտռել չտայ ։

Պէյքըր փաշան իւր ճանապարհորդութեան եզրակացութիւնն եղող տեղեկագիր կամ ծրագիրը վերջ. Սուլթանին ներկայեր է, որ զայն մեծ հաճութեամբ ընդուներ է եղեր, և կիւրակէ օրը Պէյքըր փաշան կայսերական պալատը ճաշի հրաւիրուեր է ։ Մինչդեռ այսպիսի բարենորոգմանց ծրագրեր կը պատրաստուին, Եւրոպական լրագրաց թղթակիցք երեւակայական Հայ ապստամբութիւն մը կը ծանուցանեն Զէյթունի մէջ ։ Վիէննայի լրագրաց միոյն Կոստնոյ թղթակիցը Պայազիտի կողմերն Հայ ապստամբներու խումբ մը կ'երեւակայէ, որոց հետ Մուշէն եկած 1200 հոգի եւս միանալով 2800 հոգի եղած են եղեր լաւ զինեալ և 7 Քրդաց գիւղեր հրոյ ճարակ ըրած են եղեր ։ Ներտարակոյս և ի՛ղէն դիմած են և յայտարարութիւն մը հրատարակած ։ Բայց այս լուրերն՝ ըստ մեզ՝ բոլորովին երեւակայական կամ մտացածին են, քանզի եթէ սոյդ լինէին, հարկաւ կ'իմացուէին ի Կ. Պոլիս ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

Որչափ կը զօրէր մեր տկար ձայնը, միշտ դէմ խօսած եմք ժողովրդեան միտքը լոկ արտաքին կամ քաղաքական խնդիրներով զբաղեցընելու սովորութեան, որ մանաւանդ վերջին ժամանակներս, բաւական ընդարձակուած տարած էր ։ Երբեմն ո՛չ մէկ խնդիր, արտաքին թէ ներքին, բոլոր Հայ ազգն իբր մի մարդ յուզելու արժանիքը չէր կրնար ունենալ ։ Բայց եթէ մէկ կողմէն գոհացուցիչ է տեսնել թէ ժողովուրդը կ'սկսի ուշադրութիւն ընծայել իւր շուրջը, մեծ կամ հեռի, տեղի ունեցած իրողութեանց, թէ այսպէս կը վարժուի "քաղաքական կրթութիւն" ստանալու, միւս կողմէն անհնար է չցաւիլ և չզգաստանալ թէ, հնութեան աստղաբաշխին նման, միշտ երկինք նայելով և մեր առջեւ կեցած անդունդը չտեսնելով, անզգալապէս դէպ այդ անդունդը կը դիմեմք օր ըստ օրէ ։ Փայլուն լուրեր, հետաքըրքրական դէպքեր շատոյ կը գրաւեն մեր ժողովրդեան ուշադրութիւնն, որ այսպէս ամեն օր նոր ճարակ կրնայ գտնել. բայց չեմք տեսներ էական կէտ մը, որ շարունակ Հայ հասարակութեան միտքն զբաղեցընէ, իբրեւ ազգային կենսական խնդիր ։ Բարենորոգմանց և հարստահարութեանց լուրերն անշուշտ մեծ նշանակութիւն մ'ունին. բայց երբ խորը քննեմք, նոքա եւս ա՛յնքան ուշադրութիւն կը գրաւեն, որքան օրուան ուրիշ լուրեր. այս ալ պարզ հետաքըրքըրութեան արդիւնք է, և ոչ թէ աւելի բարձր տրամադրութեան մը ։ Զանցուիր այն զօրեղ կամքն, այն հաստատ տոկունութիւնն, որ պարագաներն իրեն կը հնազանդեցընէ. այլ ընդհանրապէս անտարբեր հանդիսատեսի մը վիճակն ունիմք, որոյ զգացումները պարագաներէ կախում ունին ։ Եթէ լաւ լուրեր կան Հայկական խնդրոյն վրայ, ամեն ոք կ'ուրախանայ. եթէ նոր հարստահարութիւններ ծանուցուին Հայաստանէն, ամեն ոք կը տրտմի. եթէ իմացուի թէ այն ինչ գաւառի Հայերը լաւ վիճակի մէջ են, անշուշտ բոլորովին տարբեր զգացում մ'կ'ունենամք, քան երբ լըսեմք թէ երկրորդ գաւառի մը մէջ ալ հաւ մը դպրոց չկայ ։ Բայց խիստ քիչ անձինք կը մտածեն թէ է՞ր փոխանակ այսպէս լինելու այնպէս եղած է. քիչեր հոգ կը տանին գիտնալ թէ ի՛նչ պատճառաւ աւելի գոհացուցիչ լուրեր չեն առնուիր այն ինչ տեղէն, և աւելի քիչեր կը մտածեն թէ ի՛նչ ընելու էր և ի՛նչ ընելու է այդ գոհացուցիչ լուրերն ստանալու համար ։ Ընդհանրապէս, գործոյ, և մինչեւ իսկ ազգային գործոյ արտաքին մասն և եթ կ'ըզբաղեցնէ զմեզ. ամեն բան երեւոյթէն միայն կը դատեմք. եթէ "սակաւք են ընտրեալք," նաեւ սակաւք են որք կ'զբաղին գործոյ ներքին վիճակով ։

Այսպէ՞ս սակայն պէտք է ընէ ժողովուրդ մը, որ ազգային նըպատակ մ'ունի իրեն յառաջ ։ Այն պարզ հետաքըրքըրութիւնն, որ գործնականի մասին անտարբերութիւն և եթ կը նշանակէ, բաւակա՞ն է այդ ազգային նպատակին հասնելու ։ Բաւակա՞ն է Հայաստանէն լաւ լուրեր ստանալու հետաքըրքիր և մինչեւ իսկ փափաքող լինել, առանց բան մ'ընելու որ այդպիսի լուրեր գան ։ Բանաւո՞ր է լաւ արդիւնքներ սպասել, երբ լաւ միջոցներ հայթայթելու անփոյթ կը գտնուիմք ։ Եւ սակայն այս է մեր ազգային նկարագիրն ։ Հայ ազգն իւր նոր դարուց պատմութեան մէջ թերեւս երբէք այսչափ կարեւոր ու փափուկ ժամանակ չէր ունեցած, և թերեւս երբէք այսչափ անպատրաստ վիճակի մէջ չէր գտնուած ։ Այդ անպատրաստ վիճակն ո՛չ միայն իւր անհոգութեան կամ անհեռատեսութեան արդիւնք է, այլ և կրնամք ըսել թէ ա՛յսչափ անպատրաստ գտնուելու համար մասնաւոր դժբաղդութիւն մ'ունեցած է ։ Աննըպաստ պարագաներ ա՛յնքան սերտիւ չղթայցեալ կը ներկայանան ամեն խուզարկու մտաց առջեւ, որ մարդ կը փորձուի ըսել թէ յատկապէս դժբաղդ ճակատագիր մը ծանրացած էր ազգին վրայ ։ Մեր մասնաւոր թերութեանց վրայ աւելցած են բնական թերութիւնք ։ Եւ իրօք, Հայոց քաղաքական անցեալն, աշխարհագրական դիրքն, նոցա կացութեան ինչ ինչ բացառիկ յատկութիւններն, որոց համար պատասխանատու չեն իրենք, ինչպէս նաեւ զօրաւոր պարագաներ, որք նոցա կամքէն անկախ էին, — բոլոր ասոնք, նոյնքան պատճառներ եղած են արտադրելու համար որ զի աննըպաստ վիճակն իւր ամբողջութեամբ ։

Մենք համար յուսահատութեան առիթ կը լինի այս վիճակն. առաւել բազմաթիւ անձանց համար ալ անտարբերութիւն կը պատճառէ. իսկ մեք կ'ըսեմք թէ Դժուարութեանց բազմութեան համեմատութեամբ, մեր ջանքերն աւելի յարատեւ և աւելի զօրաւոր պէտք է լինին դարման տանելու համար ազգային արդի վիճակին միւս բանիւ, նոյն աննպաստ կացութիւնն՝ ըստ մեզ՝ աւելի ազդուութիւն պէտք է ներշնչէ մեր ազգին ։

Առ այժմ այսպէս չէ. և առ մեն ոք կա՛մ յուսահատ է կամ անտարբեր. և կամ եթէ կը լինին ջանքեր, նոքա ալ այս երկու սըկզբութեանց դրօշմը կը կրեն ։ Բայց ոչ ոք կրնայ ըսել թէ, այսպէս շարունակելով, պիտի հասնիմք մեր ազգային նպատակին, որ է՝ դարուս ոգւոյն պահանջմանց համեմատ Հայ Ազգին բարգաւաճումն և յառաջդիմութիւնն, և նիւթական ու բարոյական բարօրութիւնն, թէ՛ Հայաստանի մէջ և թէ՛ այլ Հայաբնակ երկիրներու մէջ ։

Հայաստանի մէջ Հայ ժողովուրդը լոյսի պէտք ունի, որպէս զի իւր շահերը լաւ ճանչնայ, որպէս զի ստանայ այն զօրութիւնն, որ գիտութեան հետեւանքն է, և որպէս զի կարենայ դարման տանիլ նաեւ իւր նիւթական վիճակին ։ Հայաստանի Հայ ժողովուրդը պէտք ունի նիւթական բարւոքման, որպէս զի կարենայ իւր գոյութիւնն ապահովել ։ Լաւ առաջնորդներ, լուսամիտ կղեր մը, գործնական մտաց տէր ուսուցիչներ և դաստիարակներ, կենսական պէտքերն են այդ ժողովրդեան, մանաւանդ թէ կ'օգնեն միւս կենսական միոյն գոհացման ։ Նոյն պէտքերը կը տեսնուին, թէ և աւելի կամ նուազ տարբեր ձեւերու տակ, նաեւ ուրիշ Հայաբնակ գաւառաց մէջ ։ Նոյն իսկ կեդրոնին մէջ, այս բարգաւաճ մայրաքաղաքիս մէջ, Կ. Պոլսոյ այս յառաջադէմ և քաղաքակիրթ Հայ ժողովրդեան մէջ, ոչ ինչ նուազ ստիպողական պէտքեր կան ։ Լոյսն ոչ նուազ անհրաժեշտ է տաս ։ Կ. Պոլսոյ Հայ ժողովուրդն ալ պէտք ունի գիտական ու բարոյական աւելի ընդարձակ և աւելի հիմնական կրթութեան մը ։ Հայ իգական սեռին բոլորովին նոր հիմանց վրայ կատարեալ դաստիարակութիւն մը տալ, ամեն տեղէ աւելի հարկաւոր է Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր ընտանեկան կարեւոր բարւոքմանց պէտքեր ալ կան. և բոլոր այս բարենորոգմանց հասնելու համար, կեդր. վարչութեան աւելի կանոնաւորութիւն և աւելի ազդուութիւն տալու անհրաժեշտ պէտք մը կայ ։

Ահա ազգային ներքին բարենորոգմանց ամփոփ ծրագիր մ'՝ քանի մը տողերու մէջ ամփոփուած ։ Ո՞վ կրնայ ժխտել որ եթէ կէս կամ քառորդ դար առաջ սկսէինք մեզ կէտ նպատակի ընել այդ ծրագիրն, և եթէ ուշի ուշով և կատարեալ յարատեւութեամբ նորա գործադրութեան աշխատէինք, այսօր ամեն տեսակէտով աւելի նպաստաւոր կացութեան մը մէջ պիտի գտնուէինք, և այդպիսի նպաստաւոր կացութենէ մ'ալ աւելի նպաստաւոր պատեհներ պիտի քաղէինք ։ Ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ մեր ազգային վիճակին բնական դժուարութիւններն իսկ այս ներքին բարենորոգմանց շնորհիւ մասամբ պիտի փարատէին ։ Բայց այսպէս չէ եղած, և խիստ ցաւալի է այս, զի այժմ ամեն ժամանակէ աւելի կ'զգամք թէ ներքին բարենորոգմանց բացակայութիւնն՝ արտաքին բարենորոգմանց բացակայութեան չափ և ի՛նչ ի՛նչ նկատմամբ աւելի իսկ վնաս հասուցած է մեզ ։

Եթէ անցեալն մէջ անտարբեր կենալով վնասեցանք, ո՞վ կրնայ ապահովել զմեզ թէ ապագային մէջ այս կամ այն կերպիւ նոյն ընթացքը շարունակելով աւելի եւս չպիտի տուժեմք ։ Լաւ ճշդեմք բառերը. — մի քանի ընկերութեանց փայլուն յայտարարութիւնները, կամ մի քանի երիտասարդաց ազգասիրական ջանքերն, և նմանօրինակ չլաձգական շարժմունք տարբերութիւն չեն ըներ՝ երբ ազգային ընդհանուր նկարագրոյն վրայ կը խօսիմք ։ Մինչեւ այն ժամանակն, յորում արտաքին կարեւոր դէպքեր Հայ ազգն իբր թէ մեռելատիպ քունէ մ'ըսթափեցին, բազում ընկերութիւններ կազմուեցան և աւելի բազմաթիւ ընկերութիւնք լուծուեցան, — զի կային որք չկազմուած լուծուեցան, և բազում ձեռնարկներ եղան վերը նշանակեալ բարենորոգմանց մին կամ միւսը յառաջ տանելու համար, և թէպէտ չկրնար ժխտուիլ որ տանք սպասուած արդիւնքին գո՛նէ հարիւրէն մին արտադրեցին, բայց և այնպէս պիտոյից մեծութեան առջեւ ա՛յնքան աննշան էին, որ անկարելի է ըսել թէ ազգը կը գործէր իւր բարւոյն, իւր փրկութեան համար ։ Ուրեմն, առանց խաբուելու այս անհաստական շարժումներէն, առանց շլանալու այս շքեղ յայտարարութիւններէն, զո՛րս սակայն մեք առաջինն եմք գովելու, կ'ըսեմք որ անցեալն մէջ արդէն տեսնուած ձեռնարկներուն, արդէն կեցած հաստատութեանց մի պարզ շարունակութիւնն՝ երբէք բաւական երաշխաւորութիւն մը չը կրնար լինել թէ ազգը մէկ կողմ թողած է իւր անտարբերութիւնն ։

Եւ գիտե՞մք թէ ապագային մէջ ի՛նչ պիտի լինի մեր վիճակն, եթէ Հայրենէ, Յառաջդիմասէրեան, Աղքատասիրեան, Վարժարանեան, Ընկերասիրեան և նմանօրինակ յաճախ լսուած բառեր միշտ նոյն նշանակութիւնն ունենան ի մեզ զոր ունեցան մինչեւ ցարդ ։ Չեմք ըսեր թէ ազգը բընաջինջ պիտի լինի, քա՛ւ լիցի. այն ազգն, որ Պարսկաց, Արաբաց և Թաթարաց արշաւանքներն անցուց, որ Լէնկթիմուրներ և Չինկիզ խաներ տեսաւ, և իւր մէջէն Վասակներ և Մերուժաններ հանելով իսկ ողջ մնաց, անշուշտ ինքնապահպանութեան ա՛յնքան բնազդում և զօրութիւն ունի, — ինչպէս ըսած է Պ. Ուիլթէյքըր ալ, — որ կրնայ իւր գլուխը գտնուողներուն նորանոր անխոհեմութեանց կամ անհոգութեանց դէմ միշտ ապրիլ, միշտ մընալ, այնպէս որ չըսուի թէ Հայ չէ մնացած աշխարհի վրայ ։ Բայց ազգաց համար ի՞նչ է ապրիլ, եթէ չեն ապրիր դարուս ոգւոյն պահանջմանց համեմատ, և ի մասնաւորի, ի՞նչ տեսակ ապրիլ պիտի լինի մեր Հայաստանցի ազգայնոց կեանքն, եթէ ո՛չ թէ աւելի ծանր բան, այլ նոյն իսկ արդի վիճակին շարունակութիւնը լինի ։ Տարակոյս չկայ որ, առանց ներքին բարենորոգմանց, նոյն արդի վիճակն աւելի եւս պիտի ծանրանայ. բայց լոկ արդի վիճակին շարունակութիւնն իսկ սոսկում պէտք չէ՞ պատճառէ մեզ ։

Ասկից զատ, դասավարաց աւելի բարձր կարգի մը մէջ, կը տեսնեմք որ ներկայ վիճակին շարունակութեամբ, այսինքն՝ ներքին բարենորոգմանց շարունակ բացակայութեամբ, արտաքին բարենորոգմանց գործն ալ, իբրեւ իրական և էական ձեռնարկ, պիտի դժուարանայ ։ Եւ իրօք, մեր ներքին վիճակն լաւ մը քննելէ յետոյ, կ'ստիպուիմք դո՛նէ հարցունել—եթէ ոչ հաստատել— "թէ ի՞նչ շահեցանք Պէրլինի վեհաժողովէն" անուն տետրակին պատասխանը հեղինակին հետ, թէ արժանիք, ընդունակութիւն և պատրաստութիւն ունի՞մք՝ այն բազում բաներուն, որոց կը բաղձամք ա՛յնքան եռանդով . . . Իրողութիւններն ձեռք նկատելով, յապագային ի՞նչ տեսակ Հայ դատաւորներ պիտի հանեմք, եթէ ուսեալ դատաւորներ չունենամք. ի՞նչ տեսակ Հայ կառավարիչներ պիտի ունենամք, եթէ բարեկիրթ գաւառացիներ պակսին մեզ. ի՞նչ տարբերութիւն պիտի ունենան մեր ոստիկանք իսլամ ոստիկաններէ, եթէ նո՛յնքան զուրկ լինին կրթութեան և պատուոյ զգացումներէն. փափաքուած բոլոր արդիւնքները պիտի վայելե՞մք Հայ պաշտօնատարներէ՝ եթէ ազգային և ընդհանրական առողջ կըրթութիւն մ'ստացած մարդիկ չլինին, և այս բարեկարգ փորձութեան մէջ, ի՞նչ իրական օգուտ պիտի լի-

նի Հայոց, եթէ այն Հայաստանցի Հայք, որք նորանոր իրաւունքներ պիտի առնեն, կամ իրենց արդէն ունեցած իրաւունքներն աւելի ապահովապէս պիտի վայելեն, չգիտնան այդ իրաւանց ո՛չ նշանակութիւնն ո՛չ ալ զանոնք գործածելու կերպը։—Պարզ ենթադրութիւն մ'է որ կ'ընեմք, բայց ականեւ կը տեսնուի թէ ներքին բարենորոգմունք կարեւոր են նոյն իսկ արտաքին բարենորոգմանց գործին մէջ, — պարագայ մը, որ թերեւս խիստ քիչ անգամ առարկայ կը լինէր մեր նկատողութեան։

Երկար բացատրութեան պէտք չեն ուրեմն եզրակացնելու համար թէ ներքին բարենորոգմունք անհրաժեշտ են այս խեղճ, այս տառապեալ այլ ոչ տակաւին ամբողջապէս կորուսեալ ազգը վերջնական կորուստէ մ'ազատելու համար, անոր փրկութիւնը գլխաւորելու համար։ Բայց այս նպատակաւ պէտք է մինչեւ ցարդ բռնուածէն բոլորովին տարբեր ընթացք մը բռնել։ Պէտք է որ ժողովուրդն եւ բոլոր կազմաւորեալ ազգային մարմինք իրենց առջեւ որոշ նպատակ մ'ունենան, եւ առանց դժուարութիւններէ ընկրկելու, առանց պարագայից ազդեցութիւնը կրելու, անընդհատ նոյն նպատակին հետեւէ լինին, յարատեւութեամբ, ազգութեամբ եւ խոհեմութեամբ։ Այս կերպիւ տակաւ առ տակաւ գոյանալիք յառաջդիմութիւնք աւելի օգտակար են, քան այն յառաջդիմութիւնները, զորս վայրկենի մը մէջ կը գոյացնեմք, — վայրկենէ մ'անհետանալու համար։ Մինչեւ որ մտաց(?) մեծութիւն, եւ յիմարք(?) ձեռնարկին կարեւորութիւնն ըստ արժանւոյն չըմբռնուին, մինչեւ որ ցարդ շարունակուած ընթացքին անյաջողութիւնը չզգացուի, եւ մինչեւ որ ազգային որոշ նպատակ մ'ունենալու, ժողովրդեան ուշն անոր վրայ դարձնելու, եւ ամեն միջոցներով նոյն նպատակին յաջողութեան աշխատելու պէտքը չհասկցուի, աւելորդ է, այո՛, բոլորովին աւելորդ է գեղեցիկ յոյսեր տածել այս ազգին ապագային նկատմամբ։

Եթէ քիչ մը պատմութիւն գիտեմք, համոզուելու եմք որ ոչ մէկ ազգ, մինչեւ իսկ մեր ազգէն յոյժ աւելի նպաստաւոր պայմանաց մէջ գտնուող ազգեր, չեն կրցած փրկուիլ, — բարոյապէս լինի թէ նիւթապէս, — առանց որոշ նպատակ մ'ունենալու, եւ առանց շարունակ այդ նպատակին իրագման աշխատելու, ամեն զգուշութեամբ, ամեն յարատեւութեամբ։ Առօրէաբար ապրելով, խմբովին ձեռնարկ մը չընելով, օգտակար ձեռնարկները չքաջալերելով, եւ ազգային գործոց վրայ իբրեւ օրական դէպքեր նայելով, չեմք կրնար ազգային վիճակի բարւոքման յոյս ունենալ։ Համառօտիւ, մեք կա՛մ իբրեւ աշխարհաքաղաքացիներ պիտի ապրիմք, կա՛մ իբրեւ Հայեր։ Մեր առջեւ ընթացքը ճշդիւ ո՛չ մին է ո՛չ միւսը, բայց ընդհանուր առմամբ, անտարբեր աշխարհաքաղաքացիներու ընթացքին հետեւիլ կը թուիմք աւելի։ Եթէ սակայն կ'զգամք իբրեւ Հայ ապրելու կարեւորութիւնն եւ հարկը, պէտք է Հայ—ազգային նպատակ մ'ունենամք, եւ անոր իրագման աշխատիմք։ — Տարւոյս սկիզբէն ազդարարեցինք այս երկու ընթացքներէն մին բռնելու պէտքը։ Մեր հաստատ համոզումն այս է որ Հայք Հայկական ընթացք մը բռնելու են՝ Հայկական նպատակով մը, որոյ գլխաւոր կէտերը վերն ուրուագրեցինք. եւ յառաջիկայ մի քանի յօդուածոց մէջ, առիթ պիտի ունենամք աւելի մանրամասնօրէն քննել այն էական միջոցները, որք այդ Ազգային Նպատակին իրագման համար անհրաժեշտ կը թուին մեզ։

Բ.

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Առ Գ. ՄԻՍԱԿ ի Կարին.

Բ. շնորհակալութեամբ ընդունեց Ձեր նամակն (օգոստ. 25). հաճեցէք իրեն յայտնել Ձեր հասցէն, որպէս զի կարենայ կատարել ձեր խնդիրքը։

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Ազգ. Ժողովոյ վերջընթեր նստին մէջ Եւդոկիոյ նորընտիր Առաջնորդ Գեր. Տ. Վահան վարդապետ Ազգային Կեդրոնական եւ Գաւառական վարչութեանց վիճակին վրայ հետեւեալ տեսութիւնը ներկայեց, զոր մեր ընթերցողաց ուշադրութեան կը յանձնարարեմք։

Երեսփոխան Տեարք.

Ես եւս այժմ պիտի խօսիմ մեր ազգային ներքին վարչութեան արդի տխուր վիճակին վրայօք. տխուր կ'ըսեմ եւ կը յաւելում կոչել զայն ամենատխուր. վասն զի ես երկար ատեն ազգին մէջ թափառելով մի կերպք վարած լինելով մնած ու քննած, համոզուած եմ իսկ թէ արդի մեր վարչական կազմակերպութիւնն անբաւական է բոլորովին ազգին պէտքերը գոհացնելու, ազգը յառաջադէմ եւ փրկուէտ վիճակի մը հասցնելու։

Ազգի մը քաղաքակրթաւորապէս յառաջդիմութիւնն ու փրկութիւնն կախեալ են իւր վարչական ներքին իշխանութեան կազմակերպութեան եղանակէն, եւ այս կազմակերպութիւնն այնպիսի իմն տարածեալ լինելու է, որ ամբողջ ազգն ի մի նպատակ տանի, այն է ի փրկութիւն հայրենեաց։

Քանի տարուան այն սահմանադրական շրջանին մէջ ի՞նչ ըրաւ գաւառական կամ ըսել Հայն իւր հայրենեաց, կամ աւելի ճիշդ՝ դէթ Ազգ. Սահմանադրական վարչութիւնն ի՞նչ ըրաւ. ինչո՞վ դէթ գաւառներն ի վանքերն ու կեդրոնն իրարու հետ կապեց, ազգն ու հայրենիք իրարու չը ծանօթացներ, խրատ ու օրինակ իրեն չառնէր նոյն իսկ Բրիտանիոյ, որ մեզ նման վշտահար եւ տառապեալ եւ իր փրկութեան յոյսը միայն Մեսիայի մը անձին վրայ դնող ժողովրդեան մը ըսաւ. թէ «արքայութիւնն Աստուծոյ ի ներքս ի ձեզ է»։ Այո՛, այն բարօրութիւնն, որուն Ազգն այսօր կը տենչայ, որուն վաղը եւ յաւիտեան պիտի տենչայ, առաւել մեր մէջ փնտռելու էր, որով հարկաւ այսօր այսքան անպատրաստ եւ անկազմ լինելով մեր ներքին վիճակէն բոլորովին յուսահատ՝ պիտի չդնէինք բոլոր մեր յոյսն օտարին վրայ, օտարին՝ որ որքան վեհանձն ու առաքինի լինի, չօգնէր ուրիշին, մինչեւ արժանի չանեմք իւր օգնութեան, կամ օգնելու մէջ իւր առանձին շահը չանեմք, թող որ օտարին գալիք ու եւ է չնչին օտարին շահուն ծառայելու միջոց մը եղած է շատ անգամ։

Ժամանակ է, Երեսփոխան Տեարք, որ անհուն սիրով եւ անդուլ ջանիւք գործեմք, առաջին աշխատ ունենալով հայրենիք մը, որ հողեարք է, պատրիարք, երեսփոխան, եկեղեցական եւ աշխարհական ամէն կարգէ եւ աստիճանէ Հայեր պատրաստ գործել, վասն զի այնպիսի ժամանակի հասած եմք, յորում ազգը հազար եւ բիւր հազարի դէմ մէկ գործ բաւական կը համարի։

Արդ՝ նկատողութեամբ ուրեմն մեր արդի ներքին վարչութեան կազմակերպութեան եղանակը, որ բաղկացեալ է կեդրոնականէ, գաւառականէ, վանականէ եւ թաղականէ, եւ ասոր նոր կազմակերպութիւն ցոյց տամ Ձեզ, ըստ իմ կարծեաց, յարմար արդի մեր ազգային վիճակին։

Կեդրոնական իշխանութիւնը Կ. Պոլսոյ պատրիարքարանի շրջանակին մէջ է, բայց այս Պատրիարքարանը մինչեւ ցարդ օրէնքի մը տակ դրուելով՝ չկրցաւ բարեկարգութեան մը տակ մտնելու, որպէս զի կարող լինէր օրինաւորապէս յաջողութեան մտնելով թաղերու, գաւառներու եւ վանքերու պետերը վարել յօգուտ Ազգին, եւ ոչ թէ թող տալ, որ իւրաքանչիւր պետ ըստ իւր քմաց վարէ իր պաշտօնը . . . ։ Թող որ թաղ կամ գաւառ եւ կամ վանք կայ, որ համարձակ ըմբոստ է կեդրոնական իշխանութեան դէմ, եւ իր ըմբոստութիւնը կ'արդարացնէ ալ նոյն իսկ կեդր. իշխանութեան այն մէկ քմահաճ եւ ապօրէն ընթացքը ցոյց տալով, որ բռնած է ուրիշ թաղի կամ գաւառի եւ կամ վանքի։

Նոյն կեդր. իշխանութեան իւր պատահական եւ խառնիխուռն առօրեայ գործերէն զատ՝ կարծեմ ուրիշ զբաղում չէ ունեցած մինչեւ ցարդ. մինչեւ իսկ օրինաւոր վիճակագրութեան մը ձեռնարկած չէ, որպէս զի իմանար թէ այս ինչ տեղ ի՞նչ ունի, ո՞րքան ազգային կալուած, որք ի՞նչ եղանակաւ կը մատակարարուին, կամ այս ինչ տեղ Հայ մարդ կա՞յ. եթէ կայ, քանի՞ տուն են, ինչո՞վ կ'ապրին, դէթ դպրոց կամ եկեղեցի ունի՞ն։

Նոյն կեդր. իշխանութիւնը նաեւ մինչեւ ցարդ ազգային տուրք հաւաքման դրութիւնը գործադրելով իւր եկամուտը եւս բաւականացնելու ձեռնարկած չէ, թող զայս, նոյն իսկ այն տուրքերն՝ որք ուղղակի Թաղական կամ գաւառական սնտուկներէն կ'առնուին [illegible] կամ [illegible] անունով, չէ կարգադրած արդարութեան օրինօք, մինչ զի երբ Վան 200,000էն աւելի ժողովրդով հազիւ տարին 1000 ղրուշ կը վճարէ, եւ Զմիւռնիա իւր բարձր նշանակութեամբ 500 ղրուշ, Եւդոկիա եւս իւր հազիւ 20,000 ժողովրդով 3500 ղրուշ. իսկ աղքատիկ Բդի 1500 ղրուշ կը վճարէ։

Նոյն իսկ կեդր. իշխանութեան պաշտօնէից վիճակն անգամ ի նկատ առնելով օրէնքի մը տակ դրուած չէ։ Պաշտօնեայ մը ո՞րքան տարի եթէ ազգին ծառայելու լինի հաւատարիմ, հանգստեան թոշակի արժանի կը լինի այս ինչ չափ ամսականով. ո՞րքան պաշտօնեայ պէտք են գործածուիլ Պատրիարքարանի մէջ, եւ ի՞նչ պարտաւորութիւններով եւ ո՞րքան ամսականաւ։ Թող որ պաշտօնեայ կայ, որ կեդր. սնտուկէն ամսականք ունի, պաշտօնեայ ալ կայ, որ տարին ունի, պաշտօնեայ կայ, որ սահմանեալ ժամէն ուշ կու գայ, եւ ճիշդ ժամուն կը մեկնի, պաշտօնեայ ալ կայ, որ թէ ուշ կու գայ եւ թէ կանուխ կը մեկնի . . . ։

Կեդր. վարչութեան եւ իր պաշտօնէից վրայ այսչափ խօսիլս անգամ աւելորդ էր. արդէն ընդհ. ժողովս այս խնդիրն ուշադրութեան առած եւ նոր վարչական ծրագիր մ'ալ խմբագրել յանձնարարած էր Երեսփ. ժողովոյս ատենապետաց դիւաններուն, որք խմբագրելով մատուցին ալ. ասել է թէ կեդրոնական վարչութեան կազմակերպութեան խնդիրն այլ եւս վերջացեալ կը համարուի, կը մնայ տեսնել գործադրութիւնը։

Մեր Գաւառական վարչութիւնն եւս իւրաքանչիւր գաւառի առաջնորդարանի շրջանակին մէջ կ'ամփոփուի, որոյ դրական վիճակն եւս կեդրոնականէն յոյժ անմխիթար է, ինչպէս կեդր. վարչութեան համար մարդերու պէտք կայ, զոր գտնելն այնքան դիւրին չէ, բայց Գաւառ. վարչութեանց համար ոչ թէ մարդերու, այլ մինչեւ իսկ մէկ մարդու պէտք կայ, զոր գտնելն իսկ ոչ թէ դիւրին, այլ ամենադժուարին եւ երբեմն անհնարին իսկ, դէթ առ այժմ. արդ՝ երբ գաւառները մարդու պէտք ունին, կեդր. վարչութիւնն ըստ իւրում սեպհական պարտաւորութեան երբեք ի նկատ առած չէ, թէ ի՛նչ միջոցով ազգին այն հաւաքում անձերը գործածելու է այն գաւառներուն, մանաւանդ հայրենի աշխարհի այն գաւառներուն մէջ, յորս նոքա իրենց գործունէութեան արձակ եւ ընդարձակ ասպարէզ պիտի գտնեն։

Ցաւալի կեդր. վարչութիւնն այս ինչ գործունեայ անձը կը թողու, որ գործածուի այնպիսի գաւառի մէջ, որ նոյն անձին գործունէութեան նայելով յոյժ անձուկ է. կամ թէ որ ծիծաղելին է, կեդր. վարչութիւնը շատ անգամ այնպիսի ընտրելեաց ցանկ մը կամ անձ մը ուղղակի կը ղրկէ, որ նոյն Գաւառ. վարչութեանն ընտրեալը — առաջնորդը — կամ վարչութեանն ուղղակի յղեալը — տեղապահը — ամենամեծ փորձանք կը լինի նոյն գաւառի ժողովրդեան, մինչ երկնային նախախնամութիւն մը լինելու կոչումն ունէր եւ պաշտօնն ստանձնած էր։ (Շարունակելի)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

ՎԱՆ

30 յուլիս 1880

. . . Խմբագիր,

Բնութիւնը մեզ ըստ մէջի, այս տարի սերմանատեղներուն բանակութեան հետ բաղդատմամբ՝ առատ հունձ պարգեւեց. բայց մարդիկ անզգամ են եւ կ'ուզեն տակաւին իրենց շահադիտութեան խաղալիկ ընել սոված ժողովուրդը։ Ի՛նչ քարեղէն սիրտ ունին դոքա որ իրենց հայր ժողովուրդի արտասուքին եւ արիւնին մէջ թրջելով կ'ուզեն ուտել։ 10 օրի չափ յառաջ մէկ հօխա հացի գինը 3 1/2 դրչի էջած էր, բայց հետզհետէ բարձրացուցին, եւ այսօր 6 ղրուշի կը ծախուի։ Մեր քաղաքապետութեան բռնած ընթացքն ալ շատ զարմանալի եւ անհասկնալի է, 10 օր յառաջ ցորենէ չափն մինչեւ 4 արծաթ մէճիտ ծախուեցաւ, բայց Քաղաքապետական ժողովը սակագին (նարխ) դրաւ որ 290 դրչ անցուի դրամ (8 1/2 արծաթ մէճիտ) ծախուի։ Շաբաթի չափ յետոյ՝ ինք ալ զգալով իւր արածին մտաւորութիւնը(?), սակագինը վերցուած հրատարակեց, բայց այդ գնոյ բարձրացումը իւր ազդեցութեան թողուց հրապարակի վրայ։ Մենք լսած էինք որ Ֆրանսայի մէջ սով պատահած ժամանակ կառավարութիւնը դրամական նպաստներ տուեր է եւ հացի գինն աժանցուցեր է, որչափ կարելի է. լսած էինք որ Անգղիական Հնդկաստանի մէջ սով պատահած ժամանակ կառավարութիւնը անմիջապէս ճանապարհներ յօրինած եւ շուտով ցորեն փոխադրած է մօտակայ տեղերէ. բայց լսած չէինք եւ այստեղ միայն տեսանք թէ քաղաքապետութիւնը սովը վերցնելու համար ցորենի գինը բարձրացունէ։ Մեք կը կարծէինք թէ քաղաքապետութիւնը «նարխ» կը դնէ ուտեստի գինը աժանցունելու համար բայց թանգացունելու համար ալ «նարխ» կը դրուի եղեր։ Շաւկային մէջ հանրագիր մը սկսած էր ստորագրուիլ առ կառավարութիւնն մատուցանելի, խնդրելով որ Պէլէտիյէն չը խառնուի ցորենի սակագնին. բայց հարկ չմնաց այդ հանրագրին, քանի որ Պէլէտիյէն իւր որոշում ետ առաւ. Դավրէժի Օսմանեան հիւպատոսը ցորեն ղրկած է եղեր այստեղ ծախելու համար. շատ ուրախալի բան է այդ . . . ։ Քաղաքապետական ժողովի անդամներն ալ մեծ հոգ կը տանին այդ ցորեններ ծախելու . . . ։

Ամէն նկատմամբ շատ բաներ ունիմ գրելիք. բայց զի գիտեմ որ այդ տեղի մամուլը ազատ չէ հրատարակել, առկախուած կը թողում . . . ։

Սովը մի քանի շաբաթէ յետոյ թերեւս վերնայ. բայց պէտք է վերցնել նաեւ նորա պատճառը եւ դարման տանիլ նորա ծանր արդիւնքներուն. — հարստահարութիւն եւ աղքատութիւն։ Կը լսեմք թէ Վանի Պաշտօնեայ Մանուժօղլը կը խորհի ուրիշ տեղերէ մեծ քանակութեամբ ցորեն ներմուծել Վան եւ աժան գնով հաց ծախել առ փուռերը, որով շահադէտներուն լարած բոլոր դաւերը կը քակուին. Բայց Մանուժօղլը շահադէտներուն հետ այդպիսի մրցում անելու եւ ցորենի գինը կառուցելու համար մեծագումար դրամի կը կարօտի եւ չեմք գիտեր թէ ի՛նչպէս պիտի անէ. Սակայն աս յայտնի է որ մինչեւ որ Մանուժօղլը մի այդպիսի ձեռնարկ չանէ, ցորենը շատ չաժանանար. վասն զի բոլոր գիւղացիներն ալ գրեթէ արդէն ծախած են իւրեանց ցորենները շահադէտներուն եւ վաշխառուներուն, նոցա պարտատեր մնացած լինելով։ Ուստի, ինչ ինչ նկատմամբք այժմ իսկ Վասպուրականի ժողովուրդը գրեթէ նոյնչափ պէտք ունի մարդասիրական օգնութեանց, որքան սովուն ամենախիստ ժամանակները։

Աւազակութեանց նկատմամբ իրաց վիճակը կը շարունակէ . . . Անցելոյ Մանուժօղլը Ալալեանս(?) անուն գիւղ մը գնած (կամ բարերար անձերու դնել առած) եւ բաւական խեղճ Հայեր այն տեղ բնակեցուցած էր, եզներ եւ դրամական օգնութիւններ տալով։ Քիւրդեր Պարսկաստանի սահմանակլխեն(?) գալով 32ի չափ կովեր եւ եզներ տարած էին, որոց մէջէն մի քանին Մանուժօղլին կը պատկանէին։ Միլանի Միւտիր Մէհմէտ աղան երբ իմացեր էր թէ Մանուժօղլի հովանաւորութիւնն կայ այդ գիւղի վրայ եւ եղելութիւնն Կ. Պոլիս յայտնուելով ծանր հետեւանքներ կունենայ, փութացեր եւ յետ դարձուցեր էր գողօնն . . . ։

Բարեկարգութեանց տեսուչ Վսեմ. Եուսուֆ փաշան եւ Վսեմ. Ադուլկեան(?) Սարգիս էֆէնտին, որ ուխտ ամսոյ հետ հոս եկած էին, վաղը կը մեկնին, Բաղէշի եւ Երզնկայի ճանապարհով Կ. Պոլիս վերադառնալու համար . . . ։ Իսկ Սամիհ փաշան որ Երզնկայի Դ. զօրաբանակին հրամանատարն է եւ նոյնպէս բաւական ժամանակ է որ հոս կը գտնուի, նոյնպէս չեմք գիտեր ինչ պաշտօնով դեռ հոս կը մնայ։ Ժողովրդեան կողմանէ այսօր մի հանրագիր մատուցաւ Քոմիսէրներուն սա խօսքով թէ «Ձեր գալէն 3 օր յետոյ 300 լուսաւորչական մի հանրագիր տուած եմք Ձեր գերաշնորհութեան, ըսելով եւ հարցնելով թէ ի՛նչ պատճառաւ վիճակին կը տրուի մեզ որ համարձակօրէն մեր ամեն ցաւեր յայտնեմք Ձեզ եւ նոցա դարմաններն ալ բացէ ի բաց ցոյց տամք, քանի որ հանրածանօթ իրողութիւն մ'է որ ուրիշ տեղ անգամներ ալ երբ խօսած, բողոքած եմք, յաւելեալ չոր քան պատիժն եղած է. զի մեր հարստահարիչներ առաւել ծանրացած են մեր վրայ։ Անկէ ի վեր ուխտ ամիս անցաւ եւ Դուք այդ աղաչաւորութիւնն չտուիք մեզ, մի վճռական եւ որոշ պատասխան անգամ չտուիք եւ այսօր կը մեկնիք։ Դուք Ձեր աչքերով տեսաք եւ համոզեցիք թէ վարչական բազմաթիւ զեղծումներ կը լինին հոս, Դուք տեսաք որ Հայոց գիւղեր կիզողութիւն, սպանութիւններ, աւանդութիւններ եւ այլն անպակաս են միշտ։ Այժմ ալ կը լսեմք թէ տեղական կառավարութիւնը իւր մի քանի Հայ թշնամի պաշտօնատարներէն տեղեկագիր առեր է այս տեղի բարեկարգութեանց կէտերուն վերաբերեալ իբր Հայ ազգին կողմէն. Քանի որ դոքա Հայ ազգին ներկայացուցիչները չեն, կը բողոքեմք այդ բանի դէմ եւ նոցա տուած տեղեկագիր իբր անհաւատալի կարծիք կը համարիմք, իսկ մեր 61երորդ յօդուածին ամբողջովին գործադրութիւնը կը խնդրեմք։»

Այս ժողովրդային բազմաստորագիր հանրագրութեան մէկ օրինակը պաշտօնապէս Անգղիական փոխ—հիւպատոս Վսեմ. Պ. Բէյիրթնի տրուած է եւ մէկ օրինակն ալ այսօր Պատրիարքարան ղրկուեցաւ կարծեմ։ Որովհետեւ Ռուսական փոխ—հիւպատոս Պ. Կամսարական երկու շաբաթէ հետէ մեկնած է Վանէն դէպ ի Բաղէշ, Մուշ, Երզնկա եւ թերեւս Կ. Պոլիս, իւր ուղեկից ունենալով իւր քարտուղարն, Տօքթէօր Շիրմանեան էֆէնտին, մանաւանդ հաշտարար Մատթէոսեանց Նշան էֆէնտին եւ իւր թարգմանն, Ռուսական հիւպատոսարանն ալ չկրցաւ հաղորդել այդ մէկ օրինակը։

Շիրմանեան եւ Մատթէոսեանց էֆէնտիները մեկնելէ յառաջ՝ իւրեանց առանձնասիրութեամբ պատուեցին Հայրենասէր Անուշ ընկերութեան խաւարը ի ներկայութեան բազմաթիւ ունկնդրաց։ Առաջինը խօսեցաւ «Հայ ազգի ներքին նիւթական եւ բարոյական վիճակին վրայ», Երկրորդն ալ «Հաղորդութեան վրայ ընդհանրապէս»։ Երկուքն ալ բուռն ծափահարութիւններով ընդունուեցան։ Բաց ի սոյն պատուաւոր ազգայիններէ՝ ներկայ էր ունկնդրոց մէջ նաեւ Ալեքսանդրապոլ Տիկին Կամսարական, Ռուսական փոխ—հիւպատոսուհին։

Ամեն. Խրիմեան Հայրիկ հողագործական մի վարժարան պիտի բանայ Վարագայ վանքին մէջ։ Վարժարանը պիտի բացուի երբ Տիգրանակերտէն վերադառնայ Պ. Մատթէոսեանց որ Զուիցերիոյ մէջ անսակարկապէս եւ գործնականապէս ուսած է հողագործութիւն։ Մեծ մարդեր մեծ գործեր կը տեսնեն։ Եթէ Վասպուրականի իւր սոսկալի թշուառութեան մէջ մի մեծ մխիթարութիւն ունի, այն ալ Խրիմեան Հայրիկի այս տեղ ներկայութիւնն է։

Հրանտ(?)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Կիւրինի Հայոց գործարաններէն եկած գունաւոր բուրդէ գեղեցիկ ու զմայլեցուցիչ բանուածոյներ, օթոցներ, բարձերեսներ, քօղմիններ, բազմագոյն ծածկոցներ եւայլն աժան

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amérique sont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères* *G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

և որոշեալ գնով կը ծախուին Կ. Պոլիս, Զագմագճըլար Եօգուշու մեծ Նոր խանին կից թիւ 29, Մ. Մանճեան և Ընկ. վաճառատանեանին, ուր կ՚ընդունուին նաև ուղուած ապսպրանքներու. համար յանձնառութիւնք։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Գ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև ցամնեւմեկերորդ թերթն հրատարակուած։ Ա՛ռ այժմ կանխաւ որ կերպով չորսմը մէկ թերթ կ՚ելնէ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ ելնել պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ու կէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր մթերանոցն է Ֆրէնկեան գրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով և Արշակ Էֆէնտիի Թղթավաճառանոցն ի Ղալաթիա։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

ԳՐԵՑ

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

ՎԱՃԱՌԵԼԻ

Ի նպաստ Դպրոցասէր–Հայուհեաց Ընկ.

Գին մէկ քառորդ մէճիտ։

ՏԻԿԻՆ ՄՈՆՍՈՐՕ

Հռչակաւոր Աղէքսանդր Տիւմայի և Օկիւսթ Մաքէի ամենէն ընտիր թատերախաղերէն մէկն է, զոր թարգմանած է Գ. Ա. Գ. Գալֆէյեան։ Այն գործը Զմիւռնիացին հատոր ըլլալով, կը ծախուի Եէնի-ճամի, Չիլինկիրլէր ճառաքնի թիւ 2 Մ. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 7 ղրուշ։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ
ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԳՐԵՑ

Յ. Յ. Պարոնեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

Մ. Գ. Պօրթուգալեան

Այս գործոյն 13 երորդ տետրն արդէն տպագրուած և շրջաբերութեան հանուած ըլլալով կը ծախուի լրագրավաճառաց քով, Մ. Ղուկասեան և Ֆրէնկեան գրատունը և Մուճի Պօղոս աղայի խանութը ի գին 40 փարայ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՒՀԱՄԸ ՈՍԿՈՒՈՅ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		10,22
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,20
Կէս օրին		10,19
Բուլկրի երկաթուղի	Ֆր.	29,
Թղթադրամ	Օսմ. Լիր	1200
Թրամուայ	»	390

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

1 Սեպտեմբեր

Սոփիթէ ճէնէրալ	Անգղ. Լիր.	4. 8
» փոխանակութեան	»	5,
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,25
Քրէտի ճէնէրալ	»	3,28
Փոխ. 1863	Ֆր.	50,
» 1865	»	50,
» 1869	»	49,
» 1872	»	16,75
» 1873	»	48,

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

2 Սեպտեմբեր

Անգղ. Լիրա	Ղրշ.	110 16
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 35
Խմբէրիալ Ռուս	»	90 20
Ռուսական թղթդրմ.	8 ռուբ.	70 քոփէք
Գըրըշ	Ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 14
Զինջիրլի	»	212 20
Վէնէտիկ	»	128 20
Մէթալիք	»	213 10
Պլին	»	550
5 փարանոց	»	220

Լոնտրա 13 սեպտ.

Անգղ. Քօնս.		97 15/16
Օսմ.	»	9 5/8
Փոխ.	1865	10 1/8
»	1869	10
»	1871	71
»	1872	17 1/2
»	1873	9 5/8 (°)
»	1877	84 1/8
Պանք Օթոման		10 1/8
Ռուս. փոխ. 73ի		89 5/8
Եգիպտ. միացեալ		63 5/8
» արտօնաւոր		93 1/8
Տայրա Սանիէ		71 3/4
Փոխ. Ռօչիլտ		95 3/4

Փարիզ 13 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.		9,72 1/2
» Երկաթուղի		30,
Պանք Օթոման		507,50
Գաղղ. »	5 0/0	120,22 1/2
» »	3 0/0 Նոր	86,70

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ՊՈՍՖՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
11 15	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ Սթէնիա. Պօյաճըքէօյ. Րումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	34
11 45	Բ Ա Գավագէն Եէնիմահալլէ. Մէգարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Եմիրկեն Պօյաճք. Ր. Հիսար. Պէպէք.	28
1 15	Եէնիմահալլէէն Մէգարա. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէօյ. Եմիրկեն. Ր Հիսար. (Ուրբաթ օրերը Պէպէք):	33
2 15	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Սթէնիա. Եմիրկեն, Պօյաճըքէօյ. Ր. Հիսար, Պէպէք,	18
3	Ա. Գավաք, Եէնիմահալլէ Մէգարա. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէ. Եմիրկեն. Պօյաճըքէօյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	34
4 15	Եէնիմահ. Մէգարա. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէնիա. Միրկեօն. Պօյաճք, Ր. Հիսար Պէպէք. Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.	28
5 30	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիգիւղ. Սթէն. Եմիրկեն. Պօյաճ. Ր Հիսար Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չը հանդիպիր).	33
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Եէնիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ր. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնավուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար։	4
8	Ա. և Բ. Գավաք. Եէնիմահալլէ. Մէգարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Եմիրկեն. Պօյաճըքէօյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Անատօլուքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա)	20
10	Մէգարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Եմիրկեն, Ր. Հիսար, Արնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	22

Ստամպօլէն ելլող

Ժամ		Թիւ
11 30	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	23
12	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	25
12 30	Պէպէք. Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
1 15	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Բացի Ուրբաթէ).	2
2	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 1 30 ին կ՚ելնէ).	23
2 45	Արնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Գուրուչ, Պէշիկթաշ.	25
3 30	Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
8 15	Արնավուտգիւղէն ուղղակի կամուրջ.	23
10 45	Արնավուտք. ուղղակի կամուրջ.	25

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 15	Պէյքօզ. Բաշաղալիչէ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք.	19
11 15	Արնավուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ.	4
12	Պէօյիւքտէրէ. Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 45ին).	17
2	Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Ր. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Պէշիք. (Բացի Ուրբաթէ։	20
4 30	Պէյքօզ, Բաշաղաճէ. Ր. փաշա մահալլէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճք. Սիրքէճի (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չհանդիպիր).	17
8 45	Պէօյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաշաղաճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւտար. (Ուրբաթ օրերը Րիֆաթ փաշա մահալլէսի).	13
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ.	2
10 50	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ. (Բացի Ուրբաթէ).	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 45	Գապաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար. Գանլ. Եմիրկեն, Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք. Եէնիմահ.	4
1 15	Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Ր. Հիսար. Պօյաճք. Եէնիք, Թարապ, Պէօյիւք, Մէգարա, Ր. Անատօլու Գավաք.	34
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնվ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Գանլճ, Միրկեօն, Եէնիք Թար. Պէօյիւք. Մէգր. Եէնիմ.	28
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար, Եմիրկ. Սթէնիա. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարա. Եէնիմահալ.	33
5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Եմիրկեն. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէօյիւք. Մէգարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավագլար.	22
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնավուտքէօյ Գանտ. Ր. Հիսար. Գանլըճա. Եմիրկեն. Եէնիք, Թարապիա. Պէօյիւք.	19
8	Արնավուտք. Պէպէք. Ր. Հիսար Միրկիւն. Եէնիք. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Մէգարպուրնու.	22
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Պօյաճք. Սթէնիա. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգար. Եէնիմահալլէ. (բացի Ուրբաթէ).	28
10	Ր. Հիսար, Պօյաճըքէօյ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէգարա. Եէնիմահալլէ. (Ուրբաթ օրերը Պէպէք).	33
10 30	Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Պօյաճըքէօյ. Եմիրկ Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարա. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. հանդիպելով).	18
11 10	Պէպէք Ր. Հիսար, Պօյաճ. Միրկիւն, Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգար. Եէնիմահ.	20

Ստամպօլ եկող

Ժամ		Թիւ
12 30	Պէշիքթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտք.	23
1 45	» »	25
2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնավ.	2
7 30	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ, Արնավ.	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	25
11 5	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավուտ.	2
11 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. (Բացի Ուրբաթէ).	23
11 40	Պէշիքթ. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ. Պէպէք.	22
12	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի Բաշաղ. Պէյքօզ.	17
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ. Չէնկ. Վանիքէօյ.	2
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս. Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Մէգարա. Բ. Ա. Գավաք.	17
10 30	Գապաթշ(Պէշիք. Գուզկ. (բացի ուրբաթէ).	23
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճ. Չուպուգլ, Բաշաղ.. Պէյքօզ Թրպ, Պէօյիւք. (Ուրբաթ օրերը Գուզկ.).	34
11	Պէշիք. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաղ. Պէյքօզ.	19
11 10	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավուտք.	25

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գոնիթի եղբարք և Ճահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներուն յաճախորդներն առաւել եւս դիւրացնելու նպատակաւ ՚ի վաղուց անտի ծխախոտի արուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդավուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք ոչ թէ միայն Եէնիճէի առաջին կարգ ի ծխախոտաց և սիկարներու ընտրութեամբ, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը չատ գոհ պիտի ըլլան։

Ծանկատանն և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուզուած քանակութեամբ թէ՛ տեւ բեւ և թէ՛ չարդած վաճառաց յանձնարարութիւնք կ՚ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին։

Ծանօթութիւն. փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդավուլեան եղբարք» պիտի նշանակուի։

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարութեանց կատարութեան շնորհիւ Պոստալ տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 զեղչ կըլլուի։

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանտըքճըլար	թիւ	130
Ջըմաան-Գափու Չէօմլէքճի.	»	29
		լէր.
Եմին էօնիւ	»	56

և բոլոր օտար վաճառատեղիք։

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է ըլլայ (Տէմիրդավուլեան Եղբարք, Ղալաթիա Սանտըքճըլար թիւ 130)։

Յ. Գ. Որչափ որ սոյն ընկերութիւնը հաստատած եմք այսու ամենայնիւ մեր մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ եւս գլխաւոր վաճառատեղին է Ջըմաան-Գափու Չէօմլէքճիլէր Թ. 29։

Տէմիրդավուլեան Եղբարք

ԻԼԱՆ

Ռուսաքիրի չաքանէ էլսիսէ անպարը իչունի միւպայա օլընաճագ օլան 75,000 մէթրօ ինճէ սըգ Գանավաչօնըն 3,000 մէթրօսը հէման վէ գուսուրը թարիխի գարարինտէն իթիպարէն 45 ինճի կիւնիւ թէսլիմինէ պաշլայուպ ճէտթէ ճէտթէ թէսլիմ օլընաբագ թարիխի մէզքիւրտէն 91 ինճի կիւնիւ արդասը ուլընմաք վէ բէսմի կէօմրիւկէ անպարը մէզքիւրէ թէսլիմ օլընըճայա դասար մուգաւ պուլաճագ քէաֆֆէի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիտ օլմաք վէ հէր 12,000 մէթրօսընա մագպուզ սէնէտի վէրիլմէք վէ էսմանը մագպուզ սէնէտլէրինին վիրուտի իլէ մուամէլէյի դայէմիյէսինին խիթամընտա սիմ մէճիտիէ 19 ղրուշ հիսապը իլէ հէման հարպիյէ խազինէսինտէն վէրիլմէք ուզրէ մէզքիւր իւլ մըքտար Գանավաչօնըն պէհէր մէթրօսը 2 ղրուշ 36 փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իյլուլը բումինին պէշինճի բէնշէնպէհ կիւնիւնէ քատար հէր կիւն միւնագասասը պիճրա էտիլմի մէզքիւրտէ քարարըլ դաթիսի վէրիլէճէյինտէն, իթպէ թալիպ օլանլարըն վէ էտանինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ էվզալէ պէշ թէնպիկինէ բագլիպ պուլունանլարըն հարպիյէ նէզարէթի ճէփպէխանէ ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլմէյէն պէսպիթ օլըրը հալտէ խտէճէքլէրի թէնզիլաթը միւմկին փարաղա իլէ տայիրէյէ պիլտիրմէլէրի

31 պղոսթոս 96

ԻԼԱՆԸ ՌԸՍՄԻ

Միւթէվէֆֆա Մըսըրլը Պօղոս պէյ վէրէսէսինէ պա իլամ մա ֆայիզ իքի պին քուրուշ լիրա տէյնի օլան Բօլ Գըրմըզեանըն տէյնը մէզքիւրէ մէրհունէ պուլընան Մանեաս Նահիյէսինտէ վագը դօյուն քէաքըրը Նամ չիֆթլիկին էլըլըն օն իքինճի կիւնիւ պա միւզայիտէ պէտէլի մուգարրէրի իլէ թալիպինէ ֆիրուխթ վէ թէսլիմի մուգարրէր պուլունտուղընտան իլանը քէյֆիյէթ օլունուր։ Բէխսի մահքէմէ վէ մէմուրը իճրա

28 օգոստ. 1880 (Իմզա)

CHILDREN TEETHING

ՍՕՈԹԻՆԿ ՇԻՐՕՓ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանե-

լէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ շարունակ փորի ցաւ, փոր, հարուածք, սաստիկ անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կըստուարանան ամառուան տաք եղանակին։ Սոթինկ Շիրոբը վերոյիշեալ գժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իր ծնողաց։ Գործածողները չատ գոհ են։ Ըզողը կինայ փորձել գինն արժան է. նորածին երախային կաթիլ մը կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անգամ դրգալ. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

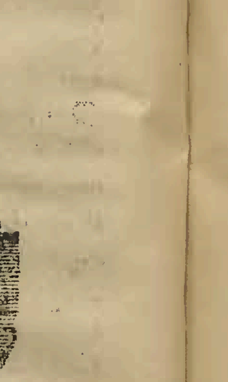

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «վանձէր» կոչուած ձեւաքով գործող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աշակերտները կը չոկուի կարելու չգիտցողին դաս կը տրուի. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան,

---

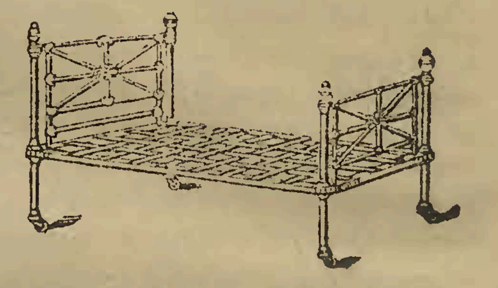

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հասարակ քարեօլաներ երկաթէ փարթը, աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըքճըլար Ճառաքսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը. իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հաղորդակցաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքոնեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթանողլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՆ. Գ. էֆ. Խ Մայմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրգամալեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչիկ էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ
ՆԻԳՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԻՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղեւոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ